

"כשם שפרצופו של חברך אינו דומה
לשלך, כך דעותיו של חברך אינן
חייבות להיות דומות לדעותיך"
(על-פי ר' מנחם מנדל מקוצק).

בניית טיעון מבוסס והצגתו בעקבות קטעי מידע

רציונל

פעמים רבות פרט או קבוצה נדרשים לנהל שיח על אודות נושאים השנויים במחלוקת. על מנת שהשיח יתנהל בדרך מובנית, רציונלית, הוגנת ומשתפת, הם נדרשים לבנות טיעון. טיעון הוא סוגה, שבה מציגים עמדה, השקפה או דעה. במהלך הפעילות הלומד מוזמן להכיר ולהתנסות בניהול שיח בשאלות שנויות במחלוקת. המודל המובא להלן מציע דרך שבה המשתתפים לומדים כיצד לבנות עמדה. הם לומדים את חשיבות ביסוס הטענות ומתבקשים להביא נימוקים ודוגמאות המבוססים על עובדות ולסכם את הטיעון ו/או להציג מסקנות והמלצות העולות מהנתונים שהוצגו בגוף הטיעון. **הצגת הטיעון** יכולה להתבצע במסגרות שונות, בפעילות הבאה היא תוצג בבימת דיון.

מטרות

- טיפוח היכולת לבנות טיעון רציונלי, מנומק ומוכח.
- טיפוח יכולת הפרט להציג את טיעונו בבימת דיון.
- פיתוח היכולת לדון בנושאים שונים תוך נימוס, כבוד וסובלנות.

שיח מובנה
בזיקה לבניית

מודל ההפעלה

שיח מובנה לבניית טיעונים מבוססים ולהצגתם בבימת דיון.

מהלך ההפעלה

שלב א – מתכוננים לקראת שיח מובנה

א. בחירת הנושא

אפשר ורצוי לשתף את הלומדים בבחירת נושא רלוונטי השנוי במחלוקת. נושא מתאים הוא נושא שבו מעורבים מספר גורמים שיש להם נקודות הסתכלות שונות על הנושא הנדון. חשוב לנסח את הנושא בצורת היגד או שאלה. לצורך הדוגמה בחרנו לעסוק בנושא המעסיק לומדים רבים בבתי ספר שונים: "פינת חי בכיתה/בבית-הספר – בעד או נגד?"

2. העלאת זוויות ראייה אפשריות לבחינת הנושא

המנחה ו/או התלמידים יעלו מגוון זוויות ראייה אפשריות לבחינת הנושא.

♥ אפשר לבחון כל נושא מנקודות מבט שונות, ולכן - חשוב לזהות אותן ולהבין שכל אחד בא מעולמו/ מנקודת מוצא אישית שונה. ראייה זו מאפשרת להרחיב את תחומי ההתייחסות לנושא ולנהל שיח סביב דעות שונות, ללא שיפוט. כמו כן, בדרך זו ההחלטה שמתקבלת מביאה בחשבון מגוון רחב של היבטים.

בנושא הקמת "פינת חיי" אפשר לזהות נקודות מבט של: ילדי הכיתה/בית-הספר, וטרינר, אחראים על פינת החי, פסיכולוג ועוד.

בררו מהם האינטרסים שיכולים להיות לכל אחד מהגורמים המעורבים:

- **ילדי הכיתה** – שהילדים יהיו שמחים, שיהיה להם מעניין בהפסקות...
- **למורים מבית הספר** – שהילדים יהיה טוב, שהילדים יגלו אחריות....
- **לוטרינרים** – שבעלי חיים לא יסבלו, שבעלי החיים יגדלו בתנאים טבעיים....
- **לאחראים על פינת החי בבית-הספר/בכיתה** – שהפינה תהיה נקייה, שהתורנים יטפלו בחיות גם בחופשות, שהמתקנים יהיו תקינים, שיהיה תקציב להקמה, לתחזוקה ועוד.
- **לפסיכולוגים** – שהילדים יהיו מאושרים, שהם יפתחו קשרים טובים עם החיות....

3. בחירת קטעי מידע על אודות הנושא

המנחה ו/או הלומדים אוספים קטעי מידע בנושא.

בקבוצה

- כל קבוצה מקבלת מספר קטעי מידע המיוחסים לאחד הגורמים המעורבים בעניין (לדוגמא: מאמר הנכתב על ידי פסיכולוג, חוות דעת של ווטרינר ועוד).
 - חברי הקבוצה קוראים את קטעי המידע ובוחרים את נקודות המבט שעלו.
- להלן קטעי מידע שנגזרו מתוך אתרים שונים (לומדים מיומנים באיתור מקורות מידע מגוונים, יביאו מקורות מידע באופן עצמאי):

כיום, בבתים רבים יש חיות מחמד, אנשים רבים חשים בצורך בקשר ובמגע עם בעלי החיים. חיות מחמד מספקות לאדם אהבה ללא תנאי, מעניקות לו תחושה של קרבה, תחושת ביטחון ומקור גאווה. הן תורמות לפיתוח תחושת האחריות, לדימוי ולערכה העצמית, לתחושת שליטה וסיפוק. מחקרים הראו שבעלי חיים גורמים לתחושת רגיעה, מפחיתים לחץ וחרדה, ומשפיעים בצורה חיובית על תחושות של הנאה, אושר ומפחיתים תחושות של בדידות ודיכאון.

חיות המחמד משמשות לילד כחבר, מעניקות לו אהבה ומשתפות עמו פעולה. הן מלמדות אותו לתת ולקבל אהבה, להעניק רוך וחום, להגיב להבעות ולקולות שלהן ולגלות אחריות. הן מפגישות אותו עם מצבים חדשים, עוזרות לו לגלות את הסביבה ולהכיר מושגים כמו: מחלה, מוות, היריון. אולם ישנם מקרים רבים שחיות בורחות מפינת החי. האם ניתן לטעון שבעל חיים שכיף לו בפינת החי יברח? זה אישור נוסף שבעלי חיים לא נהנים כאשר הם כלואים בשטח קטן ומוחזקים כצעצועים.

השליטה של הילד על הקשר עם החיה ויכולתו לספק את צרכיה הפיזיים, עשויות לגרום לו אושר, הנאה ותחושת הזדהות. החיה יכולה להוות השלמה או תוספת לקשרים בין-אישיים, כמו גם חברה למשחק ולשיחה ומקור לתמיכה ולביטחון חברתי. נוכחות החיה משפיעה גם על בריאותם של האנשים בסביבה. היא מביאה לירידה בלחץ הדם ובקצב פעימות הלב. אצל אנשים שאימצו חיות מחמד התגלו פחות בעיות בריאות (כאבי ראש, אלרגיות, כאבי גב, שפעת, מיחושים ועוד). אולם יש אנשים שיש להם אלרגיה לפרווה של בעלי חיים.

לילדים יש משיכה טבעית לבעלי חיים, הם יוצרים בקלות תקשורת אתם ומפתחים רגש כלפיהם. הילדים מנהלים דיאלוג עם בעלי חיים ומספרים להם על חוויותיהם. הם מנסים לחשוב מה בעל החיים אומר? איך הוא מרגיש? מה הוא היה רוצה? ובכך הם מפתחים את דמיונם. נוכחותו של בעל חיים מושכת תשומת לב ותגובות מהסביבה, ונותנת לבני האדם "תירוץ" לפתוח בשיחה נוחה ולא מחייבת; כך מהווה בעל החיים מעין גשר ליצירת אינטראקציות חברתיות. יש ילדים שמפחדים מהחיות וכשמביאים אותן לכיתה או לבית-הספר, הם מתקשים לתפקד.

בפינת החי החיות נמצאות במצב לא טבעי. בטבע בעל החיים חי בהתאם לאופיו ולצרכיו: הוא צד את מזונו כאשר הוא רעב, הוא חי במסגרת המוכרת לו (משפחות, להקות, עדרים), הוא מפתח את חושיו... ואילו בשבי (בכלוב / בפינת חי / בגן חיות) בעל החיים נשלט לחלוטין על-ידי האדם. הוא זה שקובע עבורו את סדר היום: מה ומתי יאכל, היכן יחיה (בכלוב גדול/קטן) עם מי יחיה (עם בעל חיים מאותו המין / או עם חיה אחרת). החיות בשבי חשופות לפחות סיכונים מאשר בטבע, אבל ילדים לעיתים אינם יודעים כיצד לטפל בחיות. הם נוהגים להאכילן אוכל רב מדי וכך מסכנים את חייהן. הם נכנסים לכלוב ולא מודעים לכך שגם החיות מפחדות. לא תמיד מסוגלים בתי-ספר מסוגלים להעניק לחיות טיפול ראוי. תקציב פינת החי מורכב מתקציב ההקמה, מכסף עבור רכישת כלובים מתאימים, רכישת מספיק חיות כדי שהחיות לא יהיו בודדות, וכן תקציב עבור טיפול רפואי מתאים - החיות צריכות לעבור טיפולים רפואיים, לקבל חיסונים ולא תמיד יש מי שיעשה זאת.

- תרומת בעלי חיים לבני האדם - www.petnet.co.il/animalsoc
- ניהול פינת חי בבית-הספר - www.tzafonet.org.il/kehil/reshet/dekel-tochnit.htm
- חיות מחמד כאמצעי טיפולי - www.rakefet.karmiel.k12.il/balhi/baalei_jaim.htm
- לגדל חיות ולגדול עם חיות ופינות חי - www.pinat-hay.com
- פורטל לזכויות בעלי-חיים - www.anonymous.org.il
- פינת החי – מקור להנאה או לסבל? www.patuah.israel.net/paper2003/pinathay.htm

שלב ב - פועלים בהתאם למודל לבניית טיעון מבוסס

כל קבוצה בונה את השיעונים על פי השלבים הבאים:

פתיחה

הסבר : אמירה ראשונית כוללת
המתייחסת לנושא.

הדוגמה : "אני מדבר מנקודת מבטו של הפסיכולוג".

דוגמאות נוספות : "נשאלת השאלה.....?"

"בהתייחס ל..... ברצוני לומר ש....."

"בניגוד לטענה האומרת ש....., ברצוני להציג טענה אחרת..."

הטענה

הסבר : בהסתמך על קטעי המידע,
הצגת דעה, אמירה החלטית בנושא
התומכת/שוללת את הנושא.

הדוגמה : "אני טוען שבעלי חיים יכולים לסייע לתקשורת

בין-אישית בקרב הילדים".

דוגמאות נוספות : "דעתי בעניין זה היא.....", "אני מאמין ש..."

"אני מצדד בתומכים/במתנגדים ב....."

הנמקת הטענה וביסוסה

באמצעות דוגמאות

הסבר : מתן נימוקים התומכים
בטענה, תוך שימוש בדוגמאות.

הדוגמה : "הסיבות לכך שבעלי חיים תורמים לתקשורת

הם : ולצורך הוכחת העניין, הבאתי את הסיפור של....

שמלמד כי בזכות פינת החי הפכו להיות חברים".

דוגמאות נוספות : "להלן מספר נימוקים... בנוסף לכך..."

"הסיבות לכך ש... הם.... וכדי להוכיח את דבריי, אציג תרשים".

"הנה תמונה המוכיחה זאת היטב".

סיכום הטיעון ומתן המלצה

סיכום הטיעון, הצגת המסקנות ומתן
המלצה.

הדוגמה : "לסיכום, אני טוען שבעלי חיים יכולים לסייע

לתקשורת בין-אישית בקרב הילדים".

דוגמאות נוספות : "המלצתי היא... מסקנתי היא...ניתן לומר ש..."

מכל האמור ניתן לקבוע....

כל קבוצה בוחרת שני נציגים: אחד שיציג את הטיעון "בעד" והשני שיציג את הטיעון "נגד".

כל מציגי הטיועונים "בעד" מתיישבים בצד אחד ומציגי הטיועונים "נגד" יושבים בצד שממול.

הכיתה בוחרת יושב ראש שינחה את הדיון ויציג את הנושא ואת הדמויות, ייתן רשות דיבור

למשתתפים, יסכם ויערוך הצבעה על ההצעות שיועלו. כל שאר הלומדים הופכים לקהל.

מבנה הדיון:

המנחה יושב במרכז, כשמימינו יושבים כל טועני ה"בעד" ומשמאלו טועני ה"נגד".

מהלך ההנחיה:

1. המנחה מציג את נושא הדיון ואת המשתתפים בו, ומבקש מהקהל להקשיב ולרשום שאלות שעולות במהלך הדיון.

2. המנחה נותן את רשות הדיבור לנציגי הדמות הראשונה: לטוען "בעד" ואחריו לטוען "נגד". בסבב השני תוצג הדמות השניה: הטוען "נגד" יתחיל ואחריו יעברו לטוען "בעד" וכך הלאה עד שכל הטוענים סיימו את טיועניהם.

1. המנחה יאפשר לקהל להפנות שאלות, בצורה מסודרת, לכל אחד מהטוענים, כשהוא מבקש מהטוען להשיב לשואל (הטוענים האחרים יכולים גם הם להשיב לשואל).
2. כשמסתיימות השאלות או הזמן שהוקצב, המנחה יכריז על שלב קבלת ההחלטה.
3. קבלת ההחלטה יכולה להיעשות על-ידי הצבעה במקום, או במועד מאוחר יותר.

נקודות לדיון לאחר הצגת הטיועונים בבימת הדיון:

1. **הטיועונים:** האם היו ענייניים, האם הם אורגנו ברצף הגיוני.
2. **הצגת הדברים:** השימוש בשפת הגוף ובקול, גיוון, עוצמה, הדגשים, דיבור ברור ובטוח.
3. **זוויות ראייה:** אילו זוויות ראייה התחדשו או התחדדו לגבי נושא הדיון?
4. **עמדות:** האם הדיון גרם לשינוי בעמדות או לחיזוקן? מדוע?
5. **מילוי תפקיד:** האם היה קושי בתפקיד שקיבלת? (כטוען, כמנחה, כיושב בקהל) מדוע?

מהלכה למעשה

- בחרו אירוע, נושא, סוגיה או דמות מתוך הנושאים שאתם לומדים.
 - הציגו את הנושא, חדדו את השאלה, בנו טיועונים וערכו בימת דיון.
- להלן נושאים לדוגמה: בימת דיון אחת לחודש - בעד ונגד; מלוכה בישראל – בעד ונגד;
עונשים כיתתיים – בעד ונגד; שיתוף תלמידים בהחלטות כיתתיות – בעד ונגד.